

Pagitta Søfrinsdatter

Fortælling af Carit Etlar

Trykt i

Illustreret Familie-Journal søndag den 15. januar 1899

Paa Grænsen mellem Sverig og Norge laa der i Vinteren 1716 et Færgehus ved Stranden, lige over for Frederikshald. Her foregik et Drama, hurtigt fortalt, vist aldrig glemt af de faa, der nød-tvungent spillede det til Ende i det berømte skjæbnsvangre Krigsaar, da Karl XII. kastede sine Krigerskarer ind over Grænsen, for at undertvinge Landet.

Han havde sejret ved Höland, alene et Øjeblikks Vaklen, Storm og Snefog forhindrede Helten i sejrrikt at forfølge Lykken og rykke ind i det uforberedte Frederikshald.

Ovre paa den modsatte Fjordbred laa det gamle Færgehus, hvidmalet, firkantet og eget. Dets Ejer hed Søfrin Færgemand; inden Døre var han en fredsæl Husbond, uden Dørs var han ildvorn nok at se til, med den spidse Uldhue tværs over den furede Pande og et Par vandblaa Øjne derunder, som aldrig veg til Siden. Der skumledes i Nabolaget om, at Søfrin ved Nattetid var en durkdreven Smugler. De mørke Nætter gled Baade frem og tilbage mellem Skjærene, et travlt og lydløst Liv udviklede sig, glimtvis oplyst af en Blindlygtes Skær, Vareballer og Vinfustager sattes i Land, et skarpt Maageskrig, og naar Kystbetjentene kom til Stede, laa Klipperne atter stille og øde ud mod det graasorte Dyb.

Om Dagen færgede Manden skikkelige Folk over Fjorden, hvorhen de ønskede.

Kort sagt, Søfrin var meget anset i Oplandet, hjemme blev han tilbudt af en Hustru, en lille Søn og en større Datter. Hun hed Pagitta, det var ikke et norsk Navn, men Søfrin holdt af det fra Sømandsrejserne i de unge Aar. Drengen hed Hakon, og det var norsk nok.

Karl XII. stod nu i Norge, svensk Rytteri for rundt paa alle Skovveje, svensk Fodfolk laa i alle Gaarde, og det var slemt, mente Søfrin. Hans Farfader i lige Linie var blevet blodarm under Svenskens forrige Indfald, Fædrengaarden ved Idfjorden var nedbrændt og Slægtens Herlighed tilintetgjort.

Det havde Farmø'r selv sunget, saa langt Søfrin kunde mindes.

"Hellere ind med dem i den gloende Bagerovn end gjøre Forlig med de Karle," mente Færgemanden.

Nu var Svensken der igjen og hjemsøgte og hærgede Egnen, Søfrin ladede Bøssen, stak Pistol og Toldekniv i Bæltet, og var beredt paa bedste Maade til at tage imod ham. Bøssen hang altid paa skraa over hans Ryg, og den korte Kridtpibe stak paa skraa i Vejret fra den ene nedhængende Mundvig, naar den Gamle i denne Tid var "ude at spadserere" om Aftenen. Og der er det at sige om de Spadsereture, at Bøssen altid maatte renses for Krudtslam, naar Søfrin vendte hjem henad Morgenstunden, og Kniven skulde næste Dag pudses blank, mens Søfrin med et eget Smil smaasnakkede dertil:

"Ser vi det, se se, kan Spegesild have saa rødt Blod," eller "For en Musik der slap fra ham, ravruskende falsk til sidste Tone, men det var lille Habakuks Skyld her, saa det maa der ikke tales ondt om".

Folkerejsningen var almindelig, i Søfrins Hytte var den mere end almindelig. Guerillakrigen rasede, de sloges og blev slaæet, nedsabledes eller skød Fjenden som

det nu kunde falde for, til en Forandring hængte de ogsaa hverandre, Stemningen blev ikke bedre for det, mærkeligt nok, snarere mere fjendtlig.

Paa samme Tid var Pagitta ofte borte fra Hjemmet. Hun var slank og højvoksen, bar Hovedet kækt og vuggede sig i Gangen. Hun roede Baaden over Strømmen i den skrappeste Storm og var Faderen til stor Nytte og hans uhyre Stolthed.

Det var det mærkelige ved Pagitta, at hvor hun gik og stod, var hun fra hun var lille omsværmet af Maager og andre Søfugle, de flagrede om hendes Hoved og Skuldre, de sad paa Rælingen af hendes Baad og fulgte hende et Stykke fra Bolværket ind i Staden med skarpe, klagende Skrig, til hun blev borte i Vrimmelen, - svømmede omkring hende udenskærs, naar hun pilkede Torsk og Hvilling, hun fodrede dem, kaldte dem ved Navn, og der var ikke noget Selskab, der var hende kjær som disse trofaste Fugles.

"Pagitta syr ovre i Haden, saa vakkert, saa vakkert," lød Moderens Svar, naar Fader Søfrin saa sig om efter Datteren i den hvidskurede Stue, der var saa ren, at Smørret kunde slaas i Krogene.

"Hvad er det for Snak, Motter," sagde lille Hakon og plirede med det ene Øje, "alle hendes Fugle skriger, og Hettenternen tripper med Vingerne som Lærken i Vaar op og ned, derude paa Skæret, - saadan halser de kun, hvor Pagitta er."

"Paa Skæret," spurgte Søfrin og saa stift paa Sønnen med de vandblaa Øjne.

"Hun havde en med sig, men jeg kunde ikke se, hvad det var for en," svarede Hakon.

Søfrin Færgemand tog Bøssen og gik ud i Skumringen, de klagende Fugleskrig ledte ham paa Vej.

Hvorledes var det gaaet til, at Pagitta lærte svenske Frendrik Erik Magnus at kende? Vist er det, at hun kjendte ham bedre i de to Timer, han en Aften fulgte hende ad Hjemmet til langs uvejbare Stier, end mangan en, der har gaaet med en anden en ad banede Kongeveje mange Aar til Ende. Hun vidste at hans Hjerte var stort og godt, at hans Fa'r og Mo'r havde rustet ham ud i Slægtens gamle Uniformsdele i det fattige Smaalands hjem, at i hans Kammer havde altid været Lavendelduft og at de længtes efter Brevet, der sjældent kom, - og at de alle græd, da Krigsbudet lød: "Mod Norge."

Pagitta fik sig en Kjæreste i samme Stund, og han hed Erik Rommer, svensk var han og norsk var hun, og det var de uden egen Skyld, Blodet deres var lige rødt og varmt, unge var de begge, og de havde aldrig af nogen Modersjæl lært at se hinanden netop saadan ind i Øjnene, saa dybt og saa længe, det forstod de saa inderlig vel, som om de vare født og opdraget til det samme i et eneste Fædreland.

Saa gik Tiden sin Gang, korte Maaneder mellem de Unge indbyrdes, og Krigen gik sin mellem Menneskene udenfor, langsomt nok for dem, der maatte opleve den. Frændeblood flød for Frændehaand, Broderskind flaaedes af Broderhaand, og Broderhjerter slog den bagvendte Vej, alt sammen for en bagvendt Befalings Skyld.

Frederikshald blev overrumplet af Svenskekongen, norske Borgere overrumplede ham til Gengæld, derom ved Historien artige Ting at fortælle, men ikke denne Fortælling. Gamle Søfrin Færgemand med Bøssen i Haand og Habakuk i Bæltet var i den sidste Maaned blevet endnu mere blodlysten, han var af Hjertensfryd med i Haandgemænget i Byens Gader, det gamle Familiemellemværende mellem hans Slægt og Svensken syntes at have faaet ny Næring og blussede om Kap med Stadens brændende Træhuse; hvilket der blussede stærkest, skal her være usagt.

Tolvte Karls Plan at overrumple Fæstningen mislykkedes denne Sinde, saa meget staar historisk fast. Nede i Gyderne fandt vældige Kampe Sted. Svensken blev trængt ind i Sække-Stræder, hvor Ilden lukkede dem inde, slikkede dem til Døde. Søfrin

Færgemand var med, hvor det gik haardst til, hans sammenbidte Tænder, hans stikkende Blik syntes at søge nyt Offer, et bestemt Offer, særlig Gjenstand for hans Had, - og han fandt det.

Hjemme i Færgehusedøren stod Søfrins Hustru, bleg og stilfærdig som altid, ogsaa hendes Blik med de udvidede Øjenstene søgte angstfuldt og ufravendt over mod den brændende Stad, hvis Røgskyer steg mod Himmelen, lueforgyldte, gnistisprængte, uudslukkelige i alle Fremtidstaager.

Pagitta stod tavs, men det var vist ikke for Faderen, hendes Blik taagedes. Gnisten i disse fire Kvindeøjne slukkes helle aldrig af Alverdens Taarer.

Saa sagtnedes Geværilden nede i Staden, saa tog Kanontordenen til oppe fra Fæstningen, Ildglimt skjød frem af Røgen, krydsedes i Skyer, Dampen bølgede op og ned, mættet af Jubelskrig og Dødsjamren, Minutter og Timer skiftede Ejendomsret med Evigheden.

Alt sammen for en bagvendt Befalings Skyld, Gud tilgive Synderen.

Mange lig vare flydt forbi, og mange laa paa Stranden, drevet op af Strømmen mellem de brudte Klipper. Pagittas Maager kredsede klagende med skarpe Skrig over Færgehuset. Pludselig skimtedes en levende Mand i Strømmen ud for Færgebroen, han svang sig i Land og sprang mod Døren, hvor Konen og Pagitta stod.

Der slog Damp og Taage ned over Fjordvandet; den unge Pige kjendte ikke straks Manden, hans Ansigt var sværtet af Krudtrøg og Slam, men saa snart han talte, kastede hun sig til hans Bryst. Moderen saa derpaa, de Nattimer Datteren og hun havde ventet i Angest og Skælven, havde vist gjort hende sløv, for om Uniformsfrakken var dansk eller svensk, blaa eller rød; norske Pagitta og svenske Fændrik Erik laa ved hinandens Bryst, og Moderen nikkede dertil, alt medens hun med Haanden over Brynet spejdede ud over Fjorden.

"Vor Karl gaar i denne Stund tilbage over Broen," udbrød Fændriken og sled sig løs, "svenske Krigere drukner i Hundredevis her udenfor, norske Mænd fangede mig i deres brændende By, de vilde hænge mig op i Luerne paa en Skiltkrog, en Gubbe lagde alt Strikken om min Hals."

"Om din Hals," gjentog Pagitta og strøg med øm Forfærdelse Haanden rundt om hans brede Strube.

"Saa hviskede Gubben til mig: 'Jeg skal hilse din Fæstemø Pagitta og fortælle, at du forbandede den Stund, du saa hende og satte din Fod paa norsk Grund,' det gav mig Kraft, jeg rev Kniven af hans Bælte og stak ham ned, sprang i Fjorden, Strømmen bar mig herover."

De Unge gik ind i Hytten. Lidt efter hørte de en fremmed Mandsrøst udenfor som berettede, at Fader Søfrin laa haardt saaret uden for den brændende Stad. Moderen forlod Huset. Ung Hakon stod ved Vinduet og saa med taareløse, vandblaa Øjne paa Ildbaalet, der glimtvis spejledes gennem Skyerne i den rindende Flod. Fændrik Erik steg op fra sit Skjul og satte sig paa Kælderlemmen, for at tale med Pagitta. Det matte Dagslys skinnede ind gennem de smaa, grønne Ruder.

"Se, Pagitta," raabte Drengen pludselig og holdt en Toldekniv i Vejret, "hvorfor er Fader gaaet ud at slaas uden at tage Habakuk med?"

"Det er ikke Habakuk," svarede Pagitta.

"Se blot, se," paastod Hakon. "Fader har jo selv ridset Navnet i Skaftet."

Pagitta kastede et Blik paa Kniven og blev ligbleg; hun vidste at Fændriken havde slængt denne Kniv fra sig paa Bordet, da han traadte ind i Stuen. Hun saa paa den unge Svensker, han nikkede tavs.

"Var det ham Du stødte ned," hviskede hun.

"Det var ham, der lagde Strikken om min Hals, og truede vor Kærlighed," svarede Fændriken lige saa bleg som Pigen.

Drengens Blik fløj mistænksomt fra den ene til den anden, han syntes at forstaa og udbrød med lynende Øjne:

"Naar jeg bliver stor, saa dræber jeg dig med Habakuk."

Pagitta tyssede paa Drengen, lidt efter lod han til at have glemt det Hele.

Da Moderen vendte hjem, medtog de Budskabet om Husfaderens Død. Fændriken blev i Huset til om Aftenen. Han saa Moderens og Datterens dybe Sorg, vidste at han bar Skylden derfor, Pagitta sad sammensunken og rokkede som i ulidelig Pine, ung Hakon stod og lignede sin Fader det stikkende Blik, som aldrig veg til Siden.

Da det var helt mørkt inde og ude, inde mest, beredte Fændrik Erik sig til at opsøge den svenske Hær. Pagitta pakkede en Kurv med Maageæg, Faderens Fødemidler tog hun ingen af. Da hun igjen kom ind i Stuen, var Moderen gaaet og havde taget Sønnen med,

Saa fulgte hun Fændriken ud langs Skæret, aldrig havde Vejen været saa tung og stenet. Nede ved Fjorden tog hun Afsked, og Erik lovede sig selv først og hende sidst ret snart at komme tilbage og hjemføre, hvad hans var, "for Du er min eneste Ven," sagde han.

Pagitta stod stiv og aandsfraværende og stirrede ud over Skumstriberne, der brød frem fra det sorte Hav som Aandetegn.

Han sagde ikke: "Forbandet den Time, Du kom herind og saa mig"," spurgte hun. De skiltes - for aldrig at skilles siden.

Pludselig lød flere Skud, skarpe Lynglimt brød gennem det graa Halvmørke, et rasende Kvindeskrig hørtes i Mørket:

"Der har I ham, der myrdede min vennesæle, dyrebare Husband."

Da Krudtrøgen drev bort, laa Fændrikens Lig paa Stien, og Pagitta knælede ved hans Side, medens opskræmmede Søfugle kredsede klagende over Stedet. Ung Hakon var der ogsaa, men han klagede ikke.

Mange Aar senere sad den norske Pige ude paa Skæret. Søfuglene kredsede om hendes graa Hoved, og hun sang for dem, klagende og blidt, altid Brudstykker af svenske Folkesange.

"Hun er ufornuftig," sagde Egnens Folk og nikkede til hende, de tog det ikke ilde op, "for hun har haft en stor Hjertesorg, og saadan en er hellig."

En Sommeraften forsvandt Pagitta. De vidste hun var gaaet i Baaden ude paa Pynten. Alle Fuglene fulgte med, "og de sang som vilde Svaner", fortæller Sagnet.

Pagitta kom aldrig tilbage, alene de trofaste Fugle kunde berette, at hun roede bort fra Jorden ud paa Havet, derud hvor det gaar i Et med Himmelen, og der blev hun borte. Hendes Maage "Erik" sad med klagende Skrig og gyngede paa hendes magre Bryst, da hun flød paa Bølgerne: Det havde hun aldrig kunnet faa den til, mens hun levede.

Er det ikke sandt, saa er det næsten smukkere end sandt

- - - - - ooo-SLUT-ooo - - - - -